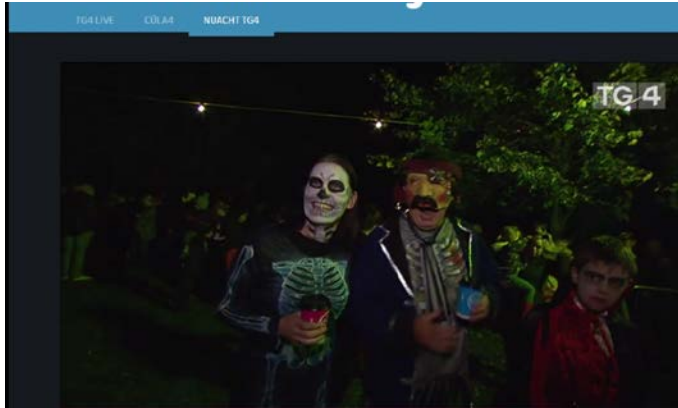

Oíche Shamhna

Ceist 1 Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuairisc faoi fheachtas eolais atá ar bun chun daoine a choinneáil sábháilte le linn shaoire na Samhna.

Bí ag obair leis an duine in aice leat. Samhlaígh go dtagann duine ó thír eile ar cuair chugaibh Oíche Shamhna. Déanaigh cur síos dóibh ar an bhféile. Smaoinigh ar na ceistanna seo:

- cad é cúlra na féile?
- cathain a bhíonn sí ar siúl?
- cad a itear?
- cad a dhéantar?
- cad faoi chultacha Oíche Shamhna?

Ceist 2 Féach féin agus an duine in aice leat ar na focail seo a bheidh le cloisteáil sa mhír. An dtuigeann tú iad?

1. is gearr uainn _____
2. údaráis áitiúla _____
3. seirbhísí éigeandála _____
4. fan glan ar _____
5. tinte ealaíne _____
6. tinte cnámh _____
7. ceiliúradh _____
8. comhchoiste póilíneachta _____
9. feachtas feasachta _____
10. faireach _____
11. seirbhísí dóiteáin _____
12. meabhraítear do dhaoine _____
13. feiceálach _____

Anois, féachaigh ar an tuairisc le feiceáil an gcuideadh sin libh. Mura bhfuil sibh cinnte faoi bhrí na bhfocal tar éis na chéad éisteachta, pléigh na focail leis an teagascóir.

Ceist 3 Féach ar an tuairisc arís agus breac síos ábhar na míre i gcúpla abairt.

Ceist 4 ‘...ina leith...’

Tá a lán frásaí i nGaeilge a bhfuil an focal *leith* iontu. Cuir na cinn thíos in abairtí lena mbrí a léiriú:

- ar leith
- cuir i leith duine
- tar i leith
- bheith i leith duine
- ó shin i leith

Ceist 5 ‘...do dhaoine...’ agus ‘...ar thinte cnámh...’

A. Cuir na réamhfhocail shimplí sna boscaí cuí:

de, do, roimh, ag, i, faoi, le, sa, ó, thar, go

Ainmfhocail dar tús consan		
Séimhiú	Gan séimhiú	Urú
(Cuireann na réamhfhocail shimplí seo séimhiú ar na hainmfhocail a leanann iad de ghnáth*)	(Ní chuirtear aon athrú i bhfeidhm ar na hainmfhocail a leanann na réamhfhocail shimplí seo)	(Cuireann an réamhfhocail simplí seo urú ar an ainmfhocail a leanann é)

- *Tá rialacha faoi leith ann i gcás ‘sa’ + ainmfhocail dar tús ‘d’, ‘s’ agus ‘t’:
- Ní shéimhítear ‘d’ ná ‘t’ i ndiaidh ‘sa’, e.g. **sa doirteal**; **sa teach**.
 - Cuirtear ‘t’ roimh ainmfhocail bhaininsneacha dar tús ‘s’ + guta nó dar tús ‘sl-’, ‘sn-’, ‘sr-’ i ndiaidh ‘sa’, e.g. **sa tsráid**; **sa tseachtain**.
 - Ní dhéantar aon athrú ar ainmfhocail fhirinsneacha dar tús ‘s’ i ndiaidh ‘sa’. e.g. **sa seomra**.

B. Cuir an fhoirm cheart den ainmfhocail atá idir lúibíní sna bearnaí.

1. Tabhair an leabhar sin do (Máire) _____.
2. Cé a bhí le (Séamus) _____ aréir?
3. Nach bhfuil sí ag freastal ar (cúrsa) _____ an tseachtain seo?
4. Gheobhaidh tú mo mhála sa (gluaisteán) _____.
5. Beidh Ciara ag teacht ó (Baile Átha Cliath) _____.
6. Bain an bréagán sin de (Daithí) _____.
7. Bhí an gunna i bhfolach faoi (cóta) _____ an fhir.
8. Beidh sé críochnaithe roimh (maidin) _____ amárach.
9. Tá an ceiliúradh ar siúl i (bialann) _____ sa (cathair) _____.
10. Nach bhfuil aon airgead ag (Gearóid) _____?

Ceist 6

Pléigh na ceisteanna leis na daoine eile i do ghrúpa:

1. Cad a dhéanann tú féin de ghnáth Oíche Shamhna?
2. Cad a dhéanfaidh tú i mbliana?
3. An bhfuil cur amach agat ar aon fhéile eile a cheiliúrann na mairbh?
Cad é?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Is féile Cheilteach í Samhain. Bhí na Ceiltigh ina gcónaí in Éirinn, i Sasana, in Albain, sa Bhreatain Bheag agus ar an Mór-Roinn timpeall 2000 bliain ó shin. Ba thraidisiún págánach é tús an gheimhridh a cheiliúradh ag deireadh an fhómhair. Chonacthas do na Ceiltigh go raibh baint ag an am seo den bhliain leis na mairbh agus leis an saol eile. Bíonn Oíche Shamhna ar an aonú lá is tríocha de mhí Dheireadh Fómhair. In Éire an lae inniu, ceiliúránn muintir na tíre agus go háirithe daoine óga an traidisiún go fóill. Gléasann siad suas i gcultacha Oíche Shamhna. Is iad na cultacha is coitianta ná taibhsí, cailleacha, cnámharlaigh agus zombaithe. Téann leanaí amach ar na sráideanna ag imirt bob nó bia. Cnagann siad ar dhoirse sa chomharsanacht agus iarrann siad milseáin, cnónna nó úlla orthu siúd a fhreagraíonn an doras. Lastar tinte cnámh ar fud na tíre Oíche Shamhna. Maisítear tithe le linn na féile le puimcíní, líonta damhán alla agus aon rud eile a chuirfeadh eagla ar dhuine.

Ceist 2

1. is gearr uainn	<i>it's not long until</i>
2. údaráis áitiúla	<i>local authorities</i>
3. seirbhísí éigeandála	<i>emergency services</i>
4. fan glan ar	<i>avoid/keep away from</i>
5. tinte ealaíne	<i>fireworks</i>
6. tinte cnámh	<i>bonfires</i>
7. ceiliúradh	<i>celebration</i>
8. Comhchoiste Póilíneachta	<i>Joint Policing Committee</i>
9. feachtas feasachta	<i>awareness campaign</i>
10. faireach	<i>vigilant</i>
11. seirbhísí dóiteáin	<i>fire services</i>
12. meabhraítear do dhaoine	<i>people are reminded</i>
13. feiceálach	<i>noticeable</i>

Ceist 3

Féach an script.

Ceist 4

ar leith – special, remarkable
 cuir i leith duine – to impute/accuse someone
 tar i leith – come here
 bheith i leith duine – to be in favour of someone
 ó shin i leith – from then on

Ceist 5

Ainmfhocail dar tús consan		
<u>Séimhiú</u>	<u>Gan séimhiú</u>	<u>Urú</u>
(Cuireann na réamhfhocail shimplí seo séimhiú ar na hainmfhocail a leanann iad de ghnáth*)	(Ní chuirtear aon athrú i bhfeidhm ar na hainmfhocail a leanann na réamhfhocail shimplí seo)	(Cuireann an réamhfhocail simplí seo urú ar an ainmfhocail a leanann é)
<i>de, do, roimh, faoi, sa, ó, thar</i>	<i>ag, go, le</i>	<i>i</i>

1. Tabhair an leabhar sin do **Mháire**.
2. Cé a bhí le Séamus aréir?
3. Nach bhfuil sí ag freastal ar **chúrsa** an tseachtain seo?
4. Gheobhaidh tú mo mhála sa **ghluaisteán**.
5. Beidh Ciara ag teacht ó **Bhaile Átha Cliath**.

6. Bain an bréagán sin de Dhaithí.
7. Bhí an gunna i bhfolach faoi chóta an fhir.
8. Beidh sé críochnaithe roimh mhaidin amárach.
9. Tá an ceiliúradh ar siúl i mbialann sa chathair.
10. Nach bhfuil aon airgead ag Gearóid?

Ceist 6

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin cuid de na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Eimear Ní Chonaola

Bhur gcéad fáilte ar ais. Is gearr uainn anois Oíche Shamhna agus sheol údaráis áitiúla agus seirbhísí éigeandála na Gaillimhe feachtas eolais inniu maidir leis an gcontúirt a bhaineann le hOíche Shamhna. Táthar ag moladh go láidir do dhaoine a bheith sábháilte agus fanacht glan ar thinte ealaíne agus ar thinte cnámh.

Eibhlín Ní Choistealbha

Gach aon bhliain lastar tinte cnámh agus tinte ealaíne ar fud na tíre chun ceiliúradh a dhéanamh ar Oíche Shamhna. Faraor, is féidir leis an gceiliúradh seo a bheith an-chontúirteach in amanta¹. Agus inniu, i ndiaidh cruinniú a bhí ag Comhchoiste Póilíneachta Chathair na Gaillimhe, in iarracht aird an phobail a tharraingt ar an dainséar a bhaineann le tinte ealaíne agus tinte cnámh, sheol údaráis áitiúla agus seirbhísí éigeandála na Gaillimhe feachtas feasachta poiblí ina leith.

John Mullin, Oifigeach Gaelge Chomhairle Contae na Gaillimhe

Bhuel, táimid ag moladh do dhaoine a bheith ag fanacht glan ar na tinte cnámh. Agus, chomh maith leis sin táimid ag iarraidh a bheith faireach faoi na tinte ealaíne seo. Tá siad mídhlíthiúil² agus ní ceart a bheith gar dóibh. Tá siad an-chontúirteach do dhaoine, go háirithe d'ainmhithe agus do pháistí beaga. Táimid ag moladh do dhaoine freisin, b'fhéidir, aitheantas a bheith acu ar a gcuid peataí agus iad a choinneáil laistigh den teach ar feadh na saoire, b'fhéidir.

An Sáirsint Gearóid Ó Duinn, Gaillimh

Má ghabhaimid daoine ag déileáil *fireworks* ... tógaimid ...gabhaimid iad ar dtús agus bíimid in ann iad a thógáil os comhair na Cúirte. Agus sa Chúirt, tá siad in ann fíneáil suas go dtí deich míle euro agus téarma príosúnachta suas go cúig bliana a fháil.

Eibhlín Ní Choistealbha

Tá seirbhísí dóiteáin na Gaillimhe páirteach sa bhfeachtas chomh maith. Deir siad go bhfuil Oíche Shamhna ar cheann de na hoícheanta is gnóthaí den mbliain dóibh.

Edward Ó Sé, Ceannasaí Stáisiún na Ceathrún Rua

Má tá sé ag éirí contúirteach ... go gcuirfidh daoine fios orainn ar an bpointe. Níl mé ag rá go dtiocfaimid ann le rudaí a chur as ach b'fhéidir go dtiocfaimid ann le comhairle a chur ar dhaoine agus go mbainfeadh daoine sult agus sásamh as an oíche.

Eibhlín Ní Choistealbha

Meabhraítear do dhaoine nuair atáid amuigh ag imirt bob nó breab³ le leanaí, a bheith aireach fanacht sábháilte agus déanamh cinnte de go mbeidh siad breá feiceálach i gcónaí.

Eibhlín Ní Choistealbha, Nuacht TG4 sa Ghaillimh.

¹ *amanna* an leagan caighdeánach

² *mídhleathach nó neamhdhlíthiúil* na leaganacha caighdeánacha

³ *ag imirt bob nó bia* an leagan caighdeánach